

11. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зайнятості інвалідів від 04.05.2016.

12. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння зайнятості інвалідів № 4578-1 від 20.05.2016.

13. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння зайнятості інвалідів від 20.05.2016.

14. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення працевлаштування інвалідів № 4578-2 від 24.05.2016.

15. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення працевлаштування інвалідів від 24.05.2016.

16. Висновок *Головного науково-експертного управління* Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зайнятості інвалідів» (№ 4578 від 04.05.2016 р.).

17. Висновок *Головного науково-експертного управління* Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння зайнятості інвалідів» (№ 4578-1 від 20.05.2016).

Шум Ю.М.

студентка,

Інститут права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Невдоволеність української молоді рівнем та якістю життя і відсутність безпечного середовища, в якому молоді люди можуть жити, вчитися і працювати свідчать про необхідність зміни державної молодіжної політики України та розвитку системи соціального захисту з її відповідністю викликам сучасного світу [1]. Відповідно до практики останніх років, молодь не бажає розвиватись

в Україні, не відчуваючи належного захисту та можливостей для розвитку з боку держави. Через це багато молодих та перспективних громадян виїзять з країни в пошуках «кращого життя». Як наслідок такої міграції, в державі утворюється від'ємний приріст населення, населення просто вимирає і держава не розвивається.

На нашу думку потребує загальнодержавного усвідомлення, що молодь – це основа державного існування. Це ті, в чіїх руках наше майбутнє. Нам потрібно відійти від радянських канонів про те, що молодь – це ще несформовані особистості, які з часом абстрагуються до умов реальності самостійно, та про те, що молодь – не пріоритетний прошарок суспільства та їх захист не потребує законодавчої деталізації. Ми підтримуємо думку, що в руках молоді майбутнє. І щоб це майбутнє було світлим, необхідно діяти вже сьогодні, аби молоді та перспективні громадяни лишались в державі, позивали її та піднімали авторитет України в очах світової спільноти. Враховуючи, що однією із умов євроінтеграції до Європейського Союзу у контексті соціальної політики є належне забезпечення прав людини, поваги до цінності її життя і здоров'я, а також соціально-економічне забезпечення на рівні європейських стандартів [2], звернення до наукового аналізу зазначених вище питань є важливим напрямом удосконалення соціального законодавства України.

У статті 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» визначено, що молодь – це громадяни України віком від 14 до 35 років [3]. Період «становлення на ноги» та пристосування особистості як такої до соціуму триває 20 років. Проте, ці 20 років можна теж розділити на підкатегорії, які виокремлюються одна від одної завдяки психічним-емоційним чинникам, які впливають на особу в силу її зростання. Такі категорії, описані у Національній Молодіжній Стратегії до 2030 [3].

Наразі встановлено, що формами соціального захисту молоді є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога, додатковий соціальний захист, недержавне соціальне забезпечення. В свою чергу, видами загальнообов'язкового

державного соціального страхування молоді є: пенсійне страхування (призначення пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідністю з дитинства), пенсії у зв'язку з втратою годувальника); страхування у зв'язку з тимчасовою тратою працездатності; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття [4; 9].

Зазначені нами види соціальної допомоги надається за рахунок коштів Державного бюджету. Відповідно до статті 46 Конституції України, яка є базисною для сфери соціального забезпечення, розмір таких виплат не прив'язується до розміру прожиткового мінімуму. Здавалось би, що це – позитивний момент, проте, держава часто користується цим положенням, не забезпечуючи громадян необхідними коштами для достатнього життєвого рівня, нівелюючи потребами молоді і в той же час нехтуючи ст. 48 Конституції України.

Для молоді також передбачено додатковий соціальний захист. Цей захист виявляється у наданні місць проживання, надання пільг у житлово-комунальних послугах, забезпечення у сфері зайнятості та працевлаштування і т.д. до цього переліку можна також віднести допомогу з реалізацією власних проєктів та ініціатив, забезпечення виплатами на уникнення ризиків, пов'язаних із бідністю, каліцтвом на роботі і т. п. Фінансування додаткових видів соціального захисту здійснюється вже не лише за кошти державного бюджету, а сюди також додаються місцеві бюджети та інші фонди, які не є забороненими чинним законодавством України.

Особливу соціальну підтримку, на нашу думку, потребує категорія молоді у віці від 18 до 24 років. Цей період визнаний періодом поєднання амбіцій та власне матеріальних можливостей індивіда, перших невдач та соціальних адаптацій, пошуком свого «Я». Вважаємо, що вказаний період є найбільш вразливим для особи, адже саме від нього залежать подальші кроки у житті та формування у молоді загального уявлення про державу, про рівень соціальної

захищеності та допомоги з її боку та перспективи майбутнього розвитку. Відповідно до останніх статистичних демографічних даних в Україні, населення держави невинно знижується, смертність переважає над народжуваністю. Чому це відбувається? Є два логічних пояснення. Перше – це міграція трудових кадрів, молоді, яка знайшла більше соціальної захищеності з боку іноземної держави по відношенню до молоді. І друге – це те, що важлива роль у формуванні уявлень молоді про соціальне середовище та соціальну взаємодію, соціальні компетентності належить старшому поколінню. Незагоєні травми радянського періоду (посттоталітаризм, колоніалізм) накопичувалися у політичній культурі, таким чином старші покоління разом з вихованням передають молоді недовіру до органів державної влади та слабке, крихке і фрагментарне уявлення про управління та врядування.

Взагалі в Україні сформована не дуже ефективна нормативна основа щодо соціального захисту молоді, яка є недосконалою і її функціонування не діє належним чином. Основним регулятивним актом у сфері молодіжного соціального захисту є Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [5], який передбачає функціонування центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, підтримку підприємницької ініціативи та діяльності молоді. Останнє, зокрема, передбачає створення державою бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів. Держава зобов'язується забезпечувати молодь, реалізуючи такі заходи, як довгострокове пільгове кредитування, забезпечення виробничими приміщеннями, страхування комерційного ризику тощо. На жаль, як відомо, в реальності буття підтримка молодіжних стартапів не є пріоритетом в державі, оскільки наразі основа економіки й державна спрямованість здійснюється саме в бік великого бізнесу.

Крім того, законодавством передбачено забезпечення надання додаткових гарантій щодо працевлаштування громадян, які потребують соціального захисту й не здатні на рівних конкурувати на ринку праці, у тому числі молоді, яка закінчила або припинила навчання в середніх загальноосвітніх школах, професійно-технічних

або вищих навчальних закладах, звільнилася зі строкової військової або альтернативної служби і якій надається перше робоче місце [5]. Проте, варто зазначити, що у частині першій ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення» не передбачені додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню для молодих громадян після завершення професійної підготовки і перепідготовки кадрів. Практика останніх років про таке забезпечення робочими місцями показує, що робота на них є непрестижною й малооплачуваною, а отже – не викликає зацікавленості в молоді. Так, з-поміж осіб, які були працевлаштовані на робочі місця, заробітну плату на рівні мінімальної отримувала половина працівників, нижче прожиткового мінімуму – кожний третій, нижче середньої заробітної плати – кожен четвертий і лише 5% отримували заробітну плату, яка наближалася до середнього рівня.

Хотілось би зупинитись на деяких перевагах. Зокрема, це житлове питання у соціальному забезпеченні молоді. У 2013 розпочала дію доволі позитивна програма під назвою «Програма забезпечення молоді житлом на 2013–2023 роки». Нею було передбачено створення належних умов для забезпечення молодих сімей та одиноких молодих громадян житлом». Передбачалось, що державна підтримка будівництва доступного житла полягатиме у сплаті державою 30 відсотків вартості будівництва (придбання) доступного житла та/або наданні пільгового іпотечного житлового кредиту. А забезпечення окремих категорій громадян доступним житлом здійснюється шляхом надання одноразової безповоротної фінансової підтримки у розмірі 50 відсотків вартості нормативної площі доступного житла за рахунок державних коштів. Проте, недоліком цього підходу є те, що такий спосіб підтримки не буде спрямовуватись виключно на молоді сім'ї, а буде безцільовим, він буде здійснюватись відповідно до Закону України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва». Проте такий підхід визнано неефективним, адже у молодих сімей немає достатньо ресурсів для того аби робити такі значні початкові внески.

Інший спосіб вирішення проблеми – це продовження застосування Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013–2020 роки [6]. Вважаємо, що останній підхід визнано більш ефективним і реальним по відношенню до молоді, реалізуючи правильний механізм надання пільгових довгострокових житлових кредитів. Проте, на жаль, реалії сьогодення відрізняються від позитивних прогнозів минулого, адже починаючи з 2015 року і по теперішній час з державного бюджету України видатки за КПКВК 2751390 «Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» не передбачалися. Фінансування пільгового кредитування молоді здійснюється на теперішній час лише місцевими бюджетами за місцевими житловими програмами [7].

Підсумовуючи вищезазначене, можна прийти до висновку, що на сьогодні вітчизняне законодавство щодо соціального захисту молоді є недосконалим. Чимало прогалин, недоліків створюють атмосферу напруги й недовіри для молоді в перспективу свого майбутнього розвитку та життя в Україні. Влада повинна переконати молодь, що перспективне життя в Україні можливе, не лише створюючи нові законодавчі акти та декларуючи нові програми, а й безпосередньо реалізуючи їх на практиці.

Список використаних джерел:

1. Малюга Л.Ю. Правові аспекти забезпечення оптимізації державної молодіжної політики в Україні. *Напрямки реформування публічного та приватного права в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 26 березня 2021 року /за заг. ред. Т.О. Коломосьць. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 49–51.

2. Малюга Л.Ю. Теоретико-правові основи адаптації соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 406 с.

3. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року. Указ Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.

4. Кайтанський О.С. Правове забезпечення соціального захисту молоді в Україні: автореф. дис.канд.юрид.наук: 12.00.05. / О.С. Кайтанський; Нац.ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2015. 20 с.

5. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні. Закон України від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>.

6. Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013–2023 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. № 967. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF#Text>.

7. Пільгове молодіжне кредитування. URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/zhytlovi-prohramy/pilhove-molodizhne-kredytuvannia>.